

Művek ára, művek értéke

Great art. Mad money. No rules.

MARTOS GÁBOR

Kálmán Maklár Fine Arts, 2019. IX. 5–20.

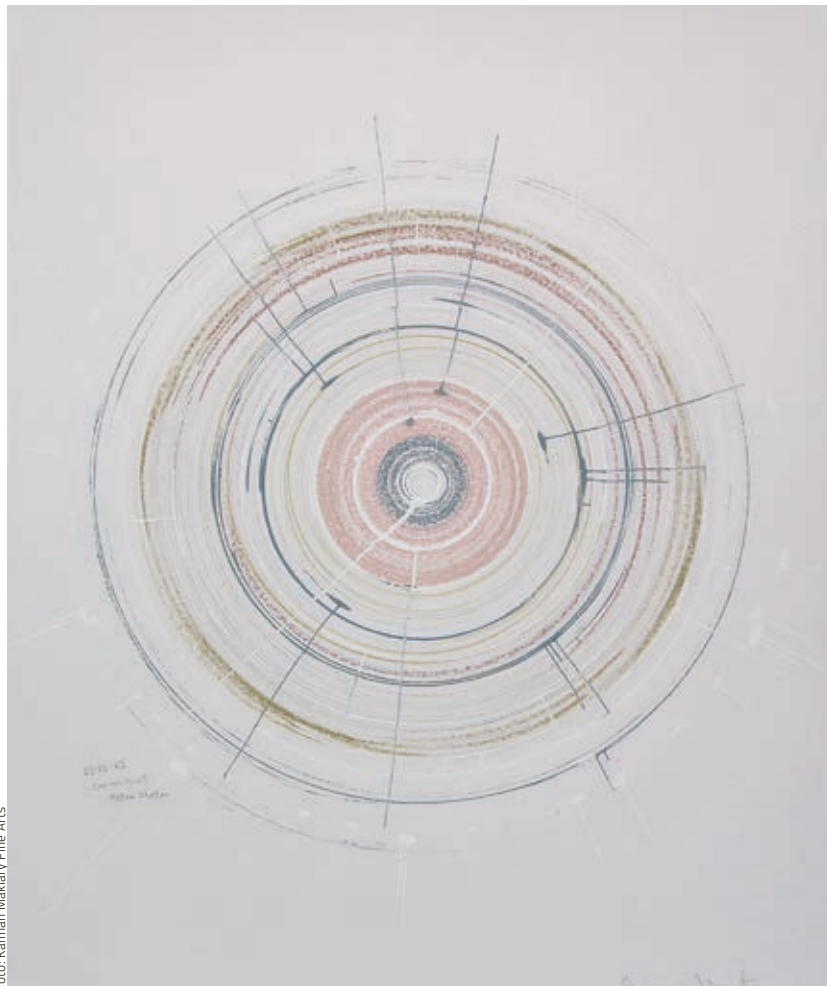
Mondjuk, ha azt olvassa valaki, hogy egy kiállításon együtt láthatók Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Keith Haring, George Condo, Yoko Ono, Jeff Koons, Hans Hartung és Damien Hirst művei – akkor az illető, ha csak egy kicsit is jártas a modern-kortárs képzőművészetben, vajon mire gondol elsőként, hol lehet ez a kiállítás? Museum of Modern Art, New York? Tate Modern, London? Musée National d'Art Moderne Centre Pompidou, Párizs? Netán a világban már több mint egy tucat kiállítóhelyet működtető sztárgalerista, Larry Gagosian valamelyik világvárosi üzlete? És vajon az eszébe jut-e, miközben ezen töri a fejét, hogy a fenti névsor bizony a

világ akármelyik vezető árverezőházának bármelyik New York-i vagy londoni Post War and Contemporary aukciója tételsorában is becsülettel megállná a helyét? (Más, hiszen a licitre kerülő művek milyenségétől erősen függő kérdés, hogy vajon egy ilyen névsor egy ilyen árverésen mennyi pénzt hozna a beadóknak, de hogy hozna, az biztos.) Persze, hogy mi jutna valakinek az eszébe, azt nem tudhatjuk; abban azonban mindenesetre aligha tévednénk nagyot, ha arra tippelnénk: Budapest nemigen lenne az elsőként gondolt helyszínek között, azon belül meg a Falk Miksa utca pláne nem, és hogy ott egy magángaléria.

Pedig pont, hogy de. Mivel az van, hogy ezeknek a fentebb felsorolt alkotóknak (vagy mondjuk ki nyugodtan: sztároknak?) néhány munkája most tényleg itt látható együtt egy helyen, Budapesten a Falk Miksában, a Kálmán Maklár Fine Arts Galériában. És jó, lehet csomót keresni a kákán (erre majd még visszatérek), biztosan lesznek is, akik fanyalognak, végül is tényszerűen tényleg nem a sok tíz- vagy pláne dollár-százmillió fűművek vannak a falakon az említett művészekről, hanem leginkább nyomatok, sokszorosított munkák, de azért... az öt Condóból három mégiscsak olaj-vászon, egy pasztell, egy meg ceruzarajz, vagyis mind egyedi műalkotás (közülük az egyik évekig volt letétben az egyik vezető budapesti múzeumban, ám ott valahogy egyszer sem tudott odakerülni a látogatók szeme elé). Keith Haring három itt látható nyomtatának más példányai most éppen a Tate Liverpool nagy Haring-kiállításán szerepelnek (egészen november 10-ig); *Bronzajtója* pedig mégiscsak az egyik legkülönlegesebb darab az életműben („párja”, egy ugyanilyen technikával, szintén több példányban készített *Szárnyasoltár* egyike a budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum gyűjteményében tekinthető meg). Andy Warhol szitanyomatai ugyanúgy jelentős helyet foglalnak el az életműben (sőt!), mint más technikával készített munkái; nota bene: mindeddig a legdrágábban eladott alkotása, a világ árverésen tizenharmadik legmagasabb áron elkelt műtárgya is egy – igaz: majdnem falnyi méretű – szitanyomat. A *Silver Car Crash (Double Disaster)* (Ezüst autóbaleset – Kettős szerencsétlenség) című Warholé 2013 novemberében a Sotheby's New York-i aukcióján 105.445.000 dollárt (23,4 milliárd forint) fizetett ki új tulajdonosa. De a most itt látható *Electric chair* (Elektromos szék) egyik „testvére” is 8.220.000 dollárért (2,4 milliárd forint) kelt el idén májusban a Christie'snél.

És tegye a szívére a kezét, kedves kiállítás-látogató: hányszor látta már Warholtól a Campbell's leveskonzerveket, és hányszor a Perrier ásványvizespalackot? Azt nyilván sokszor, ezt meg, talán még az is lehet, hogy soha. Most meg itt van, eredetiben; egy olasz magángyűjteményből hozták el a Falk Miksába, ezt megelőzően pedig 2017 decemberében egy európai árverés 90–100 ezer euróra becsült tétele volt. 50 ezer eurós kikiáltási áron indították (hogy mennyi volt a leütése, az maradjon a tulajdonosa titka, senkinek nem kitorászunk a zsebében, aki nagyon akarja, visszakeresheti), az aukció szervezői annyira fontos darabnak tartották a kínálatukban, hogy a katalógus hátlapjára is ezt a munkát emelték ki. Korábban soha egyetlen példánya sem szerepelt magyarországi kiállításon – most meg itt van. Mint ahogyan Roy Lichtenstein egy litográfiája és egy szitanyomata is, amelyek ugyanolyan – na jó, pénzben persze azért olcsóbb – darabjai az életműnek, mint nagy, „komoly” festményei. És itt van egy Jeff Koons is, meglehet, a legtöbb ezen fogják majd leginkább keresni a „csomót”. Mondjuk ez tényleg egy Koons-szoborról készített fotó sokszorosított nyomata (a szobor meg olyan,

amilyen; jelentőségét tekintve nyilván semmiképpen nem az idén májusban New Yorkban 91.075.000 dollárért – 26,416 milliárd forint – eladott *Rabbit* lufinyúl, a világ 19. legdrágább műtárgya), de hát a művész mégiscsak számozta meg szignálta, vagyis saját műtárgyaként ismerte el, ráadásul saját művészkezelével még két virágocskát is odafirkantott rá – hát mi ez, ha nem egy egyedi, páratlan, megismételhetetlen Jeff Koons? És végül van itt még egy Damien Hirst is (ha mást nem, de az ő cápáját biztosan mindenki ismeri, azt is tudjuk: 2004-ben 12 millió dollárt ért meg Steven Cohennek), egy Helter Skelter-grafika, ami talán a későbbi „centrifugaképek” egyfajta előtanulmánya,

fotó: Kálmán Maklár Fine Arts

DAMIEN HIRST: *Zavar (Helter-skelter)*, 2006, akril, véset, 110,8×90,7 cm
A Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

vázlata lehet; ezekből is többféle van, meg nem is kevés, de az is biztos, hogy van köztük olyan is, amelyik 13 ezer euróért kelt el árverésen.

Hogy világos legyen, nem véletlenül beszélünk itt ennyit a pénzről, tisztázzunk még valamit. Túl azon, hogy ha ez az írás, mondjuk, egy bulvárlapban jelenne meg, biztosan az lenne a mindenki figyelmét azonnal magára rántó címe, hogy „Dollármilliók a Falk Miksa utcában”, tény, hogy Maklár-Soós Éva, a kiállítás kurátora mégiscsak ebből az irányból indult el a tárlat megtervezése során. Vagyis egészen pontosan egy filmtől indult el, egy nálunk idén júliusban bemutatott, 2018-as amerikai dokumentumfilmtől, vagy még pontosabban annak a kapcsán. A film magyar címe *Senki többet*, utalva arra, hogy a mozi a műkereskedelem izgalmas világának még izgalmasabb kulisszatitkai közé kalauzolja el a nézőit, de

fotó: Kálmán Maklár Fine Arts

fotó: Kálmán Maklár Fine Arts

GEORGE CONDO: *Cím nélkül*, 1998, olaj, vászon, 130×100 cm
A Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

HANTAI SIMON: *Hajtás (Pliage)*, 1982,
akril, vászon, 85×41 cm, A Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

az eredeti angol címe, a *The Price of Everything* a „Mindennek az ára” fordítással talán többet mond. Pláne, ha azt is tudjuk, hogy honnan is van ez a félmondat; merthogy az angol cím hallatán (vagy ebben már arrafelé is csak reménykedni lehet?) az angol nyelvű nézőnek csak eszébe jut az Oscar Wilde-darabból, a *Lady Windermere legyezője* című színműből vett (fél-) idézet egésze: a valakinek a jellemzésére ott elhangzó, „ő olyan valaki, aki pontosan tudja the price of everything and the value of nothing”, azaz „mindennek az árát, de semminek sem az értékét” mondat. Ez a nálunk tehát *Senki többet* címmel bemutatott film, a kétszeres Oscar-jelölt Nathaniel Kahn által rendezett százperces körutazás a világ műtárgypiacának rejtélyei között ugyanis leginkább erről, tehát az árak és az értéknek éppen a műkereskedelemben olyannyira ingatag, sokszor esetlegesnek látszó viszonyáról akar sok mindent elmondani, rákérdez az ezzel kapcsolatos véleményekre, és ezzel további rákérdezésekre, elgondolkodásra készteti a nézőt is.

Ezeket az elgondolkoztató kérdéseket akarta továbbgondolni és egyben „továbbpasszolni” a látogatóknak a mi itthoni, Falk Miksa utcai lehetőségeink közepette Maklár-Soós Éva is, amikor összeszedte erre a tárlatra azokat az alkotókat meg az azokkal a világban ma nagyjából azonos művészi érték- és műkereskedelmi szinten lévő, számára elérhető többieket, akik a filmben is szerepelnek. Georg Condo például az egyik „főszereplője” Kahn mozijának: látjuk, amint az üres vászontól a végső aláírásig megfest egy falnyi méretű képet, és közben halljuk, amint művészeti és anyagi értékekről, festményekről és műkereskedőkről, művészi elvekről és piaci lehetőségekről mesél. Többek között azt is halljuk tőle például: „a galeristám mindig azt mondja, jobb lenne, ha eladhatóbb képeket festenék”. Akárhogyan is berzenkedjenek ellene a filmben (és persze azon kívül is bőven) néhányan. Egy idős művészettörténész-asszony például egyenesen azt mondja a vásznon: „a műkereskedelem perverz dolog”; Gerhard Richter meg saját festményére mutatva egy kiállításon azt, hogy „azért az nem normális, hogy ez a kis kép annyiba kerül, mint egy ház”. Miközben azért, tudjuk, az ő jelenlegi árverési csúcsa is bőven „sok háznyi”, 30.389.000 font (46.303.719 dollár; 12,654 milliárd forint); még ha ezt a pénzt nem is ő kapja, hanem az alighanem korábban sokkal olcsóbban megvett képének

foto: Kálmán Maklár Fine Arts

REIGL JUDIT: *Robbanás*, 1956, olaj, vászon, 90×114 cm

A Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

mostani eladója –, hogy a műalkotás ma már nemcsak „érdek nélkül tetsző szépség”, esetleg a világ hétköznapi mocskától elemelkedő „éter lebegés”, hanem áru is, pénzzé tehető, esetenként nagyon sok pénzért gazdát cserélő tárgy. Vagy ahogyan egy magyar művészettörténész, egy nagy budapesti kiállítóhely korábbi vezetője mondta egy interjúban: „vegyük tudomásul, hogy az éteri lebegések is pénzbe kerülnek...”

Ha már ez a mai sztárművészeket idehozó kiállítás éppen itt van Budapesten, Maklár Kálmán galériájában, aki az elmúlt években a legtöbbet tette azért, hogy ezek mellé a sztárok mellé oda tudja „emelni” az olyan Párizsban élt vagy élő, magyar származású művészeket, mint mondjuk Hantai Simon, Fiedler Ferenc, Major Kamill, Csernus Tibor, Rozsda Endre, Réth Alfréd, Étienne Beöthy, Csáky József, Miklós Gusztáv vagy éppen a ma élő legdrágább magyar alkotó, Reigl Judit, akkor az is természetes, hogy a világból idehozott alkotók mellett, ha szinte csak a „felvillantás” szintjén is, de odahelyezett a falakra egy-egy munkát a három ma alighanem a legismertebb, a világ legnagyobb múzeumi gyűjteményeiben

is már lassan magától értetődő természetességgel helyet kapó és egyúttal a világ műkereskedelmi piacán is a legmagasabb árakon szereplő magyar (származású) művésztől. Így kerültek tehát egymás mellé most a budapesti falakra ezúttal Warhol és Koons, Lichtenstein és Haring, Condo, Yoko Ono és Hirst mellé Moholy-Nagy László (legjobb aukciós eredménye 6.087.500 dollár; 1,757 milliárd forint), Hantai Simon (4.432.500 euró; 1,391 milliárd forint) és Reigl Judit (411.000 euró; 127.568.774 forint) is. Ahogyan így egymás mellett láthatók a munkáik, az is bizonyosságot kaphat a nézőben, hogy ezek a képek nemcsak (műtárgypiaci) árakban, de (művészi) értékükben is tényleg ott vannak a világ legjobbjai között.

Persze, ahogyan mondtam, lehet éppen csomót keresni a kákán, ha valaki nagyon akar. És hogy azt hogyan kell? Hát nagyon egyszerű: olcsón kell venni és drágán eladni. Pont mint a jó műkereskedők a művészetet. Aminek ára is van, meg értéke is.